

RAZVIJENOST STATISTIČKIH REGIJA NUTS 3 RAZINE U EUROPSKOJ UNIJI

IZDAVAČ
Hrvatska gospodarska komora

ZA IZDAVAČA
Luka Burilović

PRIPREMIO
Sektor za financijske institucije i ekonomske analize
Odjel za makroekonomske analize
tel.: +385 (0)1 4828 373
fax.: +385 (0)1 4561 535
e-mail: makroekonomija@hgk.hr
web: hgk.hr

GRAFIČKO OBLIKOVANJE I PRIJELOM
Privredni vjesnik d.o.o.

Zagreb, siječanj 2019.

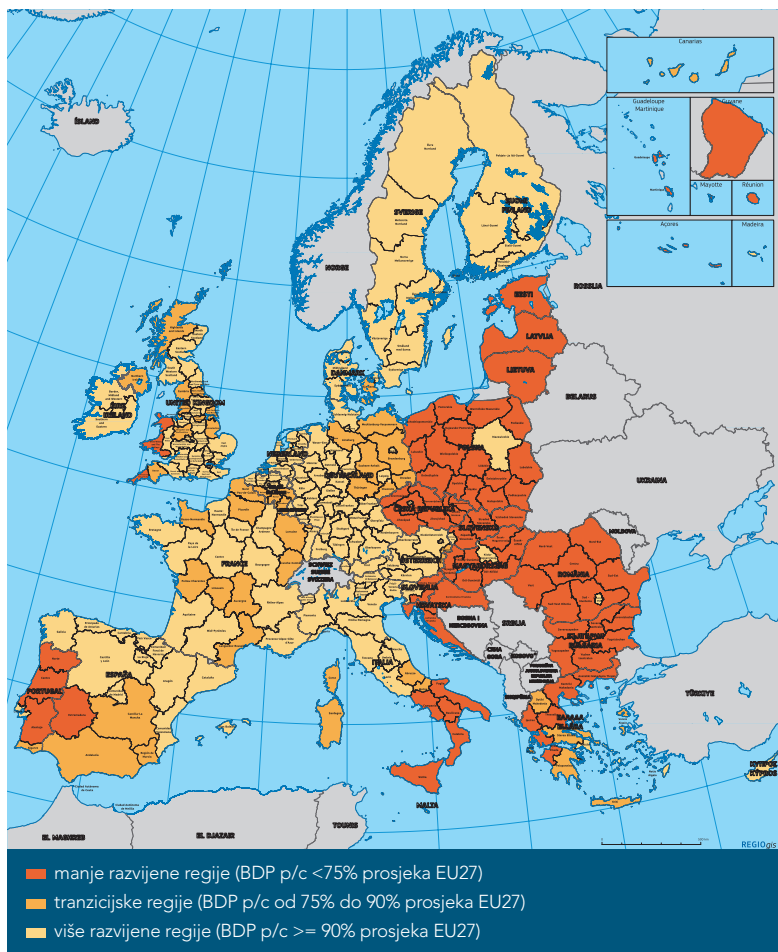
UVODNO

Pri analiziranju gospodarske razvijenosti neke zemlje važan je korak, koji pridonosi objektivnosti te analize, regionalna podjela te zemlje. Nakon regionalne podjele promatrane zemlje, vrlo brzo se uočavaju razlike u gospodarskoj razvijenosti regija te zemlje. Te je razlike, naravno, potrebno smanjiti kako bi daljnji razvoj zemlje bio što više ujednačen.

Kao dobar pokazatelj za usporedbu regionalne razvijenosti često se upotrebljava bruto domaći proizvod (BDP) po stanovniku. Naime, bruto domaći proizvod kao vrijednost svih proizvedenih dobara i usluga objektivan je pokazatelj gospodarske snage. Ipak, s obzirom na to da svaka regija ima drugačiju startnu poziciju u kreiranju BDP-a, zbog realnijeg je prikaza taj BDP potrebno staviti u omjer s brojem stanovnika, a pri usporedbi s NUTS 3 (NUTS francuski: *Nomenclature des unités territoriales*) regijama EU korigirati i za cijene (te takvog iskazati u PPS-u – koji predstavlja standard kupovne moći, tj. umjetnu valutnu jedinicu za koju se može kupiti ista količina iste robe u različitim zemljama).

Europska unija podijeljena je na NUTS regije radi „prikupljanja, razvoja i harmoniziranja Europskih regionalnih statistika“, „socioekonomskih analiza regija“ i „postavljanja okvira EU regionalnih politika“ (Kohezijska politika koja uključuje i fondove EU). Podjela na NUTS regije napravljena prema određenim pravilima koja se primjenjuju, ali i ne moraju ovisno o potrebama zemlje koja traži promjene. U pravilu se napravljena podjela NUTS regija ne može mijenjati u razdoblju kraćem od tri godine, među ostalim, i zbog mogućnosti izrade serije usporedivih statističkih podataka. Sama Hrvatska je NUTS 1 regija, koja je pak podijeljena na dvije NUTS 2 regije (Kontinentalna i Jadranska Hrvatska) te 21 NUTS 3 regiju (što odgovara hrvatskoj administrativnoj podjeli na županije).

U ovoj analizi prikazat ćemo upravo spomenute gospodarske razlike među hrvatskim županijama međusobno te u kontekstu NUTS 3 regija EU. Kao mjera gospodarske razvijenosti NUTS 3 regija EU poslužio nam je pokazatelj BDP-a po stanovniku po PPS-u kao prosjek EU koji se koristi i kao jedan od kriterija raspodjele financijskih sredstava NUTS 2 regijama u EU.

Slika 1: Dostupnost strukturnih fondova EU (2014. – 2020.)

Izvor: Europska komisija

NUTS 2 REGIJE EU

Prema BDP-u po stanovniku po PPS-u hrvatske NUTS 2 regije relativno su slabo razvijene u odnosu na 274 ostale NUTS 2 regije EU. Naime, one su bile rangirane među 15% najlošije rangiranih NUTS 2 regija EU. Konkretno, u 2016. godini Kontinentalna Hrvatska nalazila se na 61% prosječne razvijenosti EU, a Jadranska Hrvatska je bila nešto nerazvijenija i nalazila se na 57% prosječne razvijenosti EU. Kontinentalna Hrvatska je nešto razvijenija od Jadranske jer Kontinentalnoj Hrvatskoj u znatnoj mjeri prosjek razvijenosti povećava Grad Zagreb koji je ujedno hrvatska najrazvijenija NUTS 3 regija.

Prema tablici 1 uočljivo je postojanje vrlo izraženih razlika u razvijenosti NUTS 2 regija EU. Tako je prema podacima za 2016. godinu najslabija NUTS 2 regija (Severozapaden) bila 71% nerazvijenija od prosjeka EU, dok je najjača NUTS 2 regija (Inner London – West) bila 511% iznad prosjeka EU. Hrvatske regije po NUTS 2 klasifikaciji ne pokazuju velike međusobne razlike u razvijenosti (samo četiri postotna boda), što ne daje objektivnu „sliku“ situacije. Objektivniju „sliku“ daje detaljnija podjela, tj. NUTS 3 podjela, prema kojoj se među hrvatskim regijama ipak uočavaju velike razlike u razvijenosti.

Tablica 1: BDP po stanovniku po PPS-u u 2016., EU28=100

Rang	Zemlja	NUTS 2 regija	Indeks
1.	UK	Inner London - West	611
2.	LU	Luxembourg	257
3.	IE	Southern and Eastern (NUTS 2013)	217
4.	BE	Région de Bruxelles-Capitale / Brussels Hoofdstedelijk Gewest	200
5.	DE	Hamburg	200
6.	SK	Bratislavský kraj	184
7.	CZ	Praha	182
8.	DE	Oberbayern	177
9.	FR	Île de France	175
10.	SE	Stockholm	173
234.	HR	Kontinentalna Hrvatska	61
242.	HR	Jadranska Hrvatska	57
267.	HU	Dél-Dunántúl	44
268.	BG	Yugoiztochen	43
269.	HU	Észak-Alföld	43
270.	RO	Sud-Vest Oltenia	42
271.	BG	Severoiztochen	39
272.	RO	Nord-Est	36
273.	BG	Severen tsentralen	34
274.	BG	Yuzhen tsentralen	34
275.	FR	Mayotte (NUTS 2013)	33
276.	BG	Severozapaden	29

Izvor: Eurostat; obrada: HGK

U 2016. godini hrvatske NUTS 2 regije bile su među 15% najlošije rangiranih NUTS 2 regija EU.

NUTS 3 REGIJE EU

Osim izraženih razlika u razvijenosti hrvatskih županija, od 2008. do 2015. godine primjetno je i pogoršanje, tj. povećanje tih razlika te općenito pogoršanje u poziciji tih regija u odnosu na sve NUTS 3 regije EU.

Među 1342 NUTS 3 regije EU posljednje je pretkrizne, 2008. godine većina hrvatskih županija, tj. hrvatskih NUTS 3 regija bila lošije rangirana od tisućitog mjesta. Pritom su tri najlošije rangirane županije bile slavonske županije (od ukupno pet slavonskih županija), tj. bile su rangirane među 6,4% najlošije rangiranih NUTS 3 regija EU. Promatrano međusobno u toj godini bile su uočljive velike razlike u razvijenosti hrvatskih regija. Tako je Grad Zagreb, kao najrazvijenija hrvatska županija, imao 2,9 puta veći BDP po stanovniku po PPS-u u odnosu na Brodsko-posavsku županiju, koja je bila najlošije rangirana hrvatska županija.

Sedam godina kasnije, tj. prema podacima za 2015. godinu uočljivo je da su hrvatske županije međusobno i u kontekstu EU NUTS 3 regija u nepovoljnijoj situaciji nego što su bile 2008. godine. Ti su podaci u skladu i s kretanjima BDP-a na nacionalnoj razini, tj. prema tome podatku uočljiv je kontinuirani pad gospodarske aktivnosti u kriznim godinama, odnosno od 2009. do 2014. godine bilježi se kontinuirani pad realnog BDP-a. Tek od 2015. godine počinje trend rasta realnog BDP-a.

Tablica 2: BDP PO STANOVNIKU PO PPS-u U 2008. GODINI, EU28=100

Rang	Zemlja	NUTS 3 regija	Indeks
1.	UK	Camden & City of London	1,190
2.	UK	Westminster	916
3.	UK	Tower Hamlets	399
4.	DE	Wolfsburg, Kreisfreie Stadt	345
5.	DE	München, Landkreis	339
6.	DE	Frankfurt am Main, Kreisfreie Stadt	338
7.	FR	Hauts-de-Seine	303
8.	DE	Schweinfurt, Kreisfreie Stadt	290
9.	FR	Paris	290
10.	DE	Düsseldorf, Kreisfreie Stadt	280
336.	HR	Grad Zagreb	109
879.	HR	Istarska	77
896.	HR	Primorsko-goranska	76
1106.	HR	Dubrovačko-neretvanska	62
1157.	HR	Ličko-senjska	55
1166.	HR	Zadarska	54
1167.	HR	Koprivničko-križevačka	54
1173.	HR	Varaždinska	53
1174.	HR	Osječko-baranjska	53
1181.	HR	Splitsko-dalmatinska	51
1182.	HR	Međimurska	51
1193.	HR	Karlovačka	49
1201.	HR	Šibensko-kninska	48
1207.	HR	Zagrebačka	47
1208.	HR	Sisačko-moslavačka	47
1212.	HR	Bjelovarsko-bilogorska	46
1242.	HR	Virovitičko-podravska	42
1249.	HR	Krapinsko-zagorska	41
1256.	HR	Požeško-slavonska	40
1257.	HR	Vukovarsko-srijemska	40
1279.	HR	Brodsko-posavska	37
1333.	BG	Razgrad	26
1334.	BG	Targovishte	26
1335.	BG	Kyustendil	26
1336.	BG	Kardzhali	26
1337.	RO	Botosani	26
1338.	BG	Vidin	25
1339.	BG	Silistra	24
1340.	BG	Yambol	24
1341.	RO	Vaslui	24
1342.	BG	Sliven	23

U 2015. godini hrvatske su županije međusobno i u kontekstu EU NUTS 3 regija u nepovoljnijoj situaciji nego što su bile 2008. godine.

Izvor: Eurostat; obrada: HGK
Napomena: rangiranje u ovoj tablici napravljeno je prema NUTS 3 regijama EU kojih ima 1.342. Kada dvije ili više NUTS 3 regija ima isti indeks, one se rangiraju prema kriteriju kodnog naziva regije.

Prema podacima o BDP-u po stanovniku po PPS-u za 2015. godinu, uočljiv je pad toga pokazatelja u odnosu na onaj za 2008. godinu u gotovo svim županijama, izuzev Međimurske i Zagrebačke županije, gdje se bilježi ista razina.

U promatranom su razdoblju razlike među hrvatskim županijama produbljene, odnosno u 2015. godini su najrazvijenija i najmanje razvijena županija ostale gotovo iste (Brodsko-posavska i Virovitičko-podravska dijele posljednje mjesto) kao 2008. godine, ali je njihova razlika povećana. Tako je u 2015. godini Grad Zagreb bio 3,3 puta razvijeniji u odnosu na Brodsko-posavsku županiju, a u 2008. godini 2,9 puta.

Što se tiče slavonskih županija, sada više nisu tri najlošije rangirane nego njih četiri (od ukupno pet). Četiri slavonske županije najlošije su rangirane hrvatske županije, čime spadaju među 2,5% najlošije rangiranih NUTS 3 regija EU, što također predstavlja pogoršanje u odnosu na 2008. godinu (kada su tri slavonske županije bile među 6,4% najlošije rangiranih NUTS 3 regija EU, što je ipak bio bolji rezultat).

Promatrano po NUTS 3 regijama ostalih zemalja u 2008. i 2015. godini, na vrhu se nije ništa znatnije promijenilo, odnosno promijenile su se samo neke regije, ali zemlje su ostale iste. Tako su se među deset najrazvijenijih regija u 2015. godini našle tri NUTS 3 regije iz UK, pet iz Njemačke i dvije iz Francuske, što je isto kao i u 2008. godini.

Tablica 3: BDP PO STANOVNIKU PO PPS-u U 2015. GODINI, EU28=100

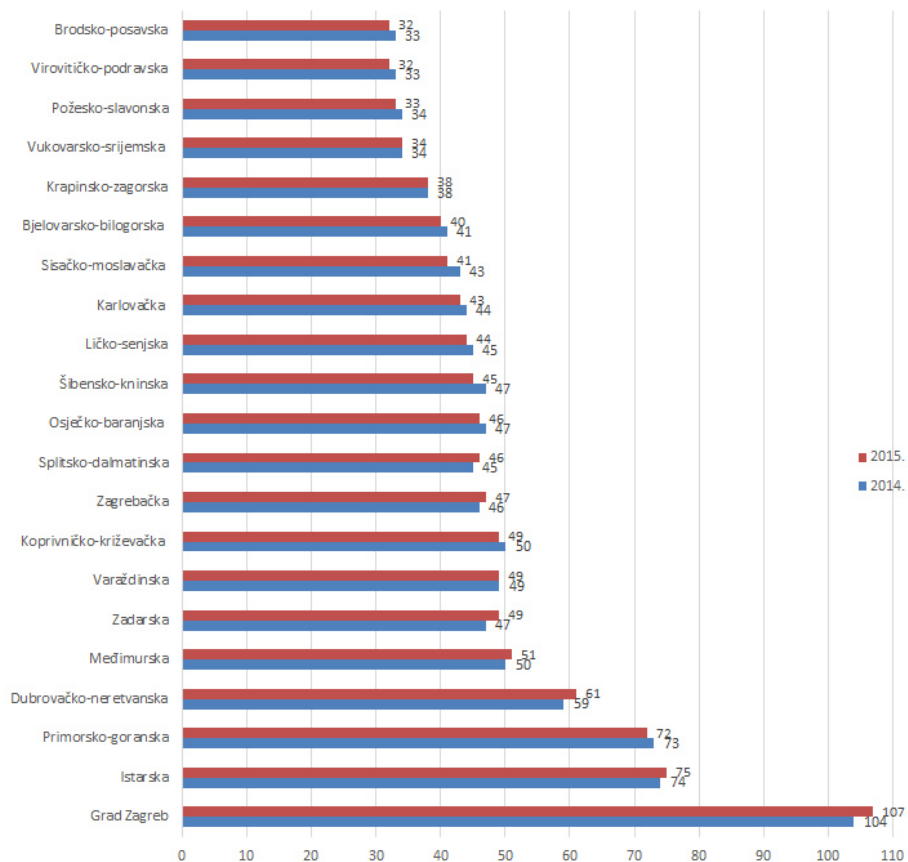
Rang	Zemlja	NUTS 3 regija	Indeks
1.	UK	Camden & City of London	1,253
2.	UK	Westminster	965
3.	DE	Ingolstadt, Kreisfreie Stadt	441
4.	UK	Tower Hamlets	391
5.	DE	Wolfsburg, Kreisfreie Stadt	369
6.	DE	München, Landkreis	327
7.	DE	Schweinfurt, Kreisfreie Stadt	318
8.	FR	Hauts-de-Seine	312
9.	DE	Frankfurt am Main, Kreisfreie Stadt	309
10.	FR	Paris	308
362.	HR	Grad Zagreb	107
906.	HR	Istarska	75
956.	HR	Primorsko-goranska	72
1097.	HR	Dubrovačko-neretvanska	61
1191.	HR	Međimurska	51
1212.	HR	Zadarska	49
1213.	HR	Varaždinska	49
1214.	HR	Koprivničko-križevačka	49
1230.	HR	Zagrebačka	47
1235.	HR	Splitsko-dalmatinska županija	46
1236.	HR	Osječko-baranjska županija	46
1243.	HR	Sibensko-kninska županija	45
1249.	HR	Licko-senjska županija	44
1254.	HR	Karlovačka županija	43
1277.	HR	Sisačko-moslavačka županija	41
1282.	HR	Bjelovarsko-bilogorska županija	40
1296.	HR	Krapinsko-zagorska županija	38
1309.	HR	Vukovarsko-srijemska županija	34
1313.	HR	Požeško-slavonska županija	33
1317.	HR	Viroviticko-podravska županija	32
1318.	HR	Brodsko-posavska županija	32
1333.	BG	Kyustendil	28
1334.	BG	Pleven	27
1335.	BG	Haskovo	27
1336.	RO	Botosani	27
1337.	BG	Kardzhali	25
1338.	RO	Vaslui	25
1339.	BG	Vidin	24
1340.	BG	Silistra	23
1341.	BG	Sliven	23
1342.	BG	Pernik	23

U 2008. godini najrazvijenija je hrvatska županija bila 2,9 puta razvijenija od najmanje razvijene, a u 2015. ta se razlika pogoršala na 3,3 puta.

Izvor: Eurostat; obrada: HGK

Napomena: rangiranje u ovoj tablici napravljeno je prema NUTS 3 regijama EU kojih ima 1.342. Kada dvije ili više NUTS 3 regija ima isti indeks, one se rangiraju prema kriteriju kodnog naziva regije.

**Graf 1: BDP PO STANOVNIKU PO PPS-u U 2014. I 2015. GODINI
PO ŽUPANIJAMA, EU28=100**

Izvor: Eurostat; obrada: HGK

ZAKLJUČNO

Problem regionalnih razlika u gospodarskoj razvijenosti te potreba, tj. važnost rješavanja toga problema prepoznata je na razini cijele EU, a ogleda se u postojanju i primjeni regionalne politike EU u povodu koje se odvajaju znatna financijska sredstva radi poticanja regionalnog razvoja kroz fondove regionalne politike EU.

Iako podaci za 2016. i 2017. godinu još nisu dostupni, može se pretpostaviti da se situacija nije bitnije promijenila jer je u 2017. godini Hrvatska pala na pretposljednje mjesto kada se promatra pokazatelj BDP po stanovniku po PPS-u u odnosu na prosjek EU, tj. još je samo Bugarska (49% prosječne razvijenosti EU) lošija od Hrvatske (62% prosječne razvijenosti EU).

Neravnomjernim će regionalnim razvojem stanovništvo još intenzivnije početi odlaziti u veće gradove, te će ta iseljena područja ostaviti praznima, tj. ta će područja postati neiskorišteni potencijal. Ovako nešto već se događa na razini cijele Hrvatske, odnosno stanovništvo se iseljava iz Hrvatske (kao jedne manje regije EU) u veće regije EU. To je iseljavanje iz Hrvatske počelo stvarati probleme i za tržište rada, gdje sada nedostaje radnika.

Ipak, povlačenje financijskih sredstava iz fondova EU pozitivno utječe na regionalni razvoj, a samo povlačenje u budućnosti moglo bi biti još efikasnije i veće. Naime, ugrubo rečeno, što je NUTS 2 regija manje razvijena, to je mogućnost povlačenja sredstava iz fondova regionalne politike EU veća. Kada bi Grad Zagreb (koji je prema procjeni DZS-a za 2017. godinu imao više od 800 tisuća stanovnika, što je minimum koliko stanovnika mora imati jedna NUTS 2 regija, a prema popisu iz 2011. godine nije zadovoljavao taj minimum) bio jedna NUTS 2 regija, onda više ne bi dizao prosjek ostatku Kontinentalne Hrvatske. S tom je namjerom reagiralo i Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije, koje je (što se i navodi u Strateškom planu za razbolje 2019. – 2021.) iniciralo izmjenu postojećih NUTS 2 regija.

KRATICE

HGK	Hrvatska gospodarska komora
DZS	Državni zavod za statistiku
BDP	Bruto domaći proizvod
EU	Europska unija
NUTS	Nomenclature des unités territoriales statistiques (Nomenklatura prostornih jedinica za statistiku)
PPS	Purchasing power standard

Opće napomene:

Ovu analizu izrađuje i za nju je odgovorna HGK. Informacije, mišljenja, analize i zaključci koji se iznose temelje se na javnim statističkim i ostalim informacijama što potječu iz izvora u čiju se potpunost i točnost HGK pouzdaje, ali za koje ne jamči. Utoliko su informacije, mišljenja, analize i zaključci izneseni u ovoj publikaciji podložni promjenama koje ovise o promjenama izvora informacija te o promjenama koje nastupe od trenutka pisanja teksta do njegova čitanja. Ova publikacija ili njeni dijelovi ne mogu se kopirati ili bilo kako drukčije reproducirati bez navođenja izvora.